

УДК: 338.43:330.34

DOI: 10.31891/2307-5740-2019-274-5-267-266

РУЖИЦЬКИЙ І. Ю.

Чернігівський національний технологічний університет

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЗМЕНШЕННЯ НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ ЗАГРОЗ НА РІВЕНЬ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

У статті представлено міжнародний досвід упередження, нейтралізації та зменшення негативного впливу загроз на рівень економічної безпеки національної економіки. Виявлено, що до пріоритетних завдань державної політики країн з високим рівнем розвитку національної економіки належить формування умов для мінімізації виникнення потенційних загроз у рамках забезпечення високого рівня конкурентоспроможності національної економіки, а також використання економічних, організаційних, нормативно-правових, адміністративних й інституційних важелів ситуативного реагування на виникнення макроекономічних дисбалансів.

Ключові слова: досвід, загроза, національна економіка, економічна безпека, розвиток, регулювання, інституціональне забезпечення.

RUZHITSKY I.

Chernihiv National University of Technology

INTERNATIONAL EXPERIENCE OF REDUCING THE NEGATIVE IMPACT OF THREATS ON THE LEVEL OF ECONOMIC SECURITY OF THE NATIONAL ECONOMY

The article presents the international experience of prevention, neutralization and reduction of the negative impact of threats on the level of economic security of the national economy. It is revealed that the priority tasks of the state policy of the countries with a high level of development of national economy include formation of conditions for minimization of occurrence of potential threats within the limits of maintenance of high level of competitiveness of national economy, and also use of economic, organizational, normative-legal, administrative and institutional levers. emergence of macroeconomic imbalances. Based on the international experience of economic security of the state, the need to clarify the content of the concept of "prevention of threats to economic security of the national economy", which is interpreted as a process of authorized authorities and other economic security entities to their negative impact on the national economy. Gradual implementation of a set of measures aimed at preventing and regulating the impact of threats on the level of economic security of the national economy, using a systematic approach, comparative analysis of foreign experience and its adaptation to economic and institutional conditions of Ukraine in reforming the national economy should be the basis for security of the national economy. The fundamental foundations of the system of economic security of the national economy depend on the economic situation and national characteristics of the country. At the same time, the implementation of positive experience in effectively counteracting the destructive impact of threats to economic security of the national economy in countries with high levels of economic development and high levels of economic security makes it possible to form an effective system of economic security in the long run.

Key words: experience, threat, national economy, economic security, development, regulation, institutional support.

Постановка проблеми. В умовах глобалізації пріоритетним завданням державної політики країн з відкритою економікою є формування надійної системи забезпечення економічної безпеки національної економіки, основоположними компонентами якої є упередження, нейтралізація та зниження негативного впливу загроз на рівень економічної безпеки держави. Незважаючи на актуалізацію проблем економічної безпеки, в Україні відсутня сформована теоретико-методологічна база економічної безпеки як на макро-, так і на мезо- та мікрорівні, а система забезпечення економічної безпеки національної економіки перебуває на стадії формування. З метою створення ефективної системи економічної безпеки України варто звернутися до міжнародного досвіду, а також досвіду провідних країн світу стосовно упередження та ліквідації загроз економічній безпеці національної економіки, який на сьогодні залишається малодослідженим. Розгляд цього питання саме в такій площині дозволить провести узагальнення виявлених переваг і недоліків у сфері забезпечення економічної безпеки для адаптації та імплементації дієвих механізмів забезпечення економічної безпеки національної економіки до українських реалій у рамках формування ефективної державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Суттєвих результатів у вирішенні проблеми забезпечення економічної безпеки національної економіки України досягли наступні науковці як О. Ареф'єва, О. Барановський, І. Бланк, З. Варналій, Т. Вахненко, Л. Волощук, М. Діба, Я. Жаліло, В. Захарченко, Г. Козаченко, І. Лютий, І. Мазур, В. Міщенко, В. Мунтіян, В. Опарін, Г. Тарасюк, Л. Фролова, С. Харічков, В. Шлемко, О. Шевченко.

Незважаючи на широкий спектр напрямів дослідження особливостей державного регулювання економічної безпеки, у працях зазначених учених практично не знайшли відображення питання розробки ефективного інструментарію регулювання економічної безпеки.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає в аналізі міжнародного досвіду упередження, нейтралізації та зменшення негативного впливу загроз на рівень економічної безпеки національної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Історично явище економічної безпеки держави почало розглядатися як об'єкт економічної науки саме у зв'язку з виникненням загроз у сфері реалізації національних економічних інтересів. У XIX ст. потужний розвиток виробництва на базі науково-технічного прогресу спричинив виникнення в багатьох країнах світу монополій, що у свою чергу послужило каталізатором виникнення реальних внутрішніх загроз у сфері реалізації національних економічних інтересів, зокрема високий рівень безробіття, галопуючі темпи інфляції та інші внутрішні загрози, необхідність протидії яким зумовила появу нового поняття й сфери діяльності – забезпечення економічної безпеки держави та її національної економіки.

Дослідженням світового досвіду розв'язання проблем забезпечення економічної безпеки на прикладі розвинутих країн і країн, котрі розвиваються, займався В. Ю. Єдинак [1], який дійшов висновку, що у світі склалися чотири різні системи економічної безпеки, а саме:

- 1) американська – орієнтована на подання зовнішньої та внутрішньої безпеки, яку використовують за основу більшість демократичних держав;
- 2) японська – орієнтована на внутрішню соціальну безпеку;
- 3) китайська – являє собою систему безпеки держав, що здійснюють будівництво соціалістичного суспільства;
- 4) системи безпеки, властиві державам, які нещодавно здобули незалежність та здійснюють глибинну переорієнтацію свого розвитку [2].

Спільною характеристикою й основою наведених систем економічної безпеки в різних країнах є нормативно-правова база з регулювання внутрішніх та зовнішньоекономічних операцій, у тому числі стосовно участі іноземного капіталу в національній економіці, а також інституціональне забезпечення захисту національних економічних інтересів в умовах міжнародної інтеграції.

Формування нормативно-правового та інституційного забезпечення економічної безпеки держави історично розпочалося у США в роки Великої депресії. У 1934 році за наказом президента США Ф. Д. Рузвельта було створено перший у світі орган із врегулювання проблем економічної безпеки – Федеральний комітет з економічної безпеки США та Консультативну раду при ньому, а також закладено основи нормативно-правового забезпечення економічної безпеки через прийняття спеціальних законодавчих актів: The Economic Security Act of 1934 і The Social Security Act of 1935.

Слід зазначити, що створення нормативно-правового та інституційного забезпечення економічної безпеки в США було реакцією на соціально-економічні процеси, що відбувалися в період Великої депресії, тому на початковому етапі його розвитку пріоритетними були проблеми безробіття й економічної безпеки кожного з громадян (individuals). В англійських країнах до цього часу поняття «economic security» використовується переважно в його початковому розумінні як захищеність приватних осіб або домогосподарств від різкого погіршення їх фінансового стану. На макrorівні прийнято розглядати не економічну безпеку держави, а економічні аспекти національної чи міжнародної безпеки.

При цьому набір методів і важелів регулювання процесу забезпечення економічної безпеки залежить швидше від конкретних економічних умов та традицій управління економічним розвитком держави, ніж від соціально-економічних й інституціональних підвалів суспільства. Так, розвинені країни з ринковою економікою, зокрема, країни – засновники Європейського Союзу, використовують адміністративні обмеження, а соціалістичні країни, такі як Китай, В'єтнам, зазвичай надають перевагу ринковим механізмам. У Франції, Японії та Швеції сильними залишаються позиції прихильників активного державного регулювання, тоді як у Великобританії й Італії перевагу віддають неоліберальним ідеям. Наприклад, у Франції та Японії щороку розробляють плани державної інвестиційної стратегії, використовуються бюджетно-податкові важелі. Відмовившись у 70 – 80-х рр. XX ст. від допомоги (іноді повного утримання) не завжди рентабельних і навіть збиткових підприємств, уряди країн Заходу отримали можливість використовувати бюджетні кошти на розвиток найновіших галузей економіки, фінансування науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, де частка державних витрат становить від 40 до 55% [3].

Як засвідчує міжнародний досвід, ключовим елементом системи забезпечення економічної безпеки національної економіки є ефективний механізм визначення загроз національним економічним інтересам, які створюють безпосередню небезпеку національній економічній системі, порушуючи цим самим макроекономічну рівновагу та процес суспільного відтворення.

При формуванні концепції економічної безпеки будь-якої держави вихідним є поняття «загроза», що виступає ключовою категорією в більшості зарубіжних досліджень у цій сфері економічної науки. Багато науковців пострадянських країн при вивченні проблем забезпечення економічної безпеки не розмежовують загрози і фактори, які роблять економічну систему вразливою для цих загроз. У результаті такого підходу значна кількість економічних явищ, які мають об'єктивну природу, особливо в країнах з перехідною економікою, помилково трактуються як загрози, що провокує виникнення додаткової небезпеки прийняття неправильних управлінських рішень на макrorівні в процесі забезпечення економічної безпеки національної економіки.

Відповідно до цього підходу продовольча залежність окремих країн є проявом недостатнього розвитку агропромислового комплексу країни або неможливістю його розвитку на рівні тих країн, які мають значно більший потенціал у цій сфері (кращі природно-кліматичні умови, більші ресурсні можливості тощо). Але, якщо в країні є можливість імпортувати достатній обсяг продовольчих товарів за цінами, що значно нижчі, ніж на внутрішньому ринку, то таке явище не виступає загрозою для економічної безпеки національної економіки. У цьому випадку загрозами можуть бути фактори, які унеможливають імпорт продовольчих товарів у достатньому обсязі, наприклад ембарго, дефіцит продовольства на світових ринках чи у країні-експортера тощо.

Таким чином, виявлення реальних і потенційних загроз економічній безпеці національної економіки потребує системного моніторингу макроекономічних явищ та аналізу їх впливу на рівень економічної безпеки. У цьому контексті, як засвідчує зарубіжний досвід, значну роль відіграють так звані «незалежні мозкові центри» («think tank»). Зокрема, в США такими питаннями значною мірою займається корпорація RAND, у Нідерландах – Гаагський центр стратегічних досліджень, у Великобританії – аналітичний центр DEMOS. Такі мозкові центри, які існують у країнах з розвинутою економікою, на запит відповідних урядових структур, котрі приймають управлінські рішення, направлені на забезпечення економічної безпеки національної економіки, на початковому етапі аналізують та здійснюють моніторинг ситуації, що склалася в окремому секторі безпеки, і надають попередні рекомендації. На наступному етапі створюються робочі групи з розроблення сценаріїв загроз та генерування управлінських рішень.

Характер і форма прояву сучасних викликів та загроз потребує міжнародного співробітництва у сфері протидії їм, оскільки ефективне реагування на нові загрози, виклики і небезпеки в умовах тісного співробітництва, взаємозв'язку та взаємозалежності країн у глобалізованому економічному середовищі стало неможливим у межах однієї, навіть надзвичайно потужної держави. У зв'язку із цим у міжнародному просторі виникають нові механізми й режими, що поєднують у собі елементи колективної безпеки та безпеки на засадах співробітництва. Вони створюються для координації зусиль у сфері протидії новим транснаціональним загрозам. Спостерігається тенденція до взаємовпливу й взаємопроникнення вже існуючих і заново створюваних багатосторонніх механізмів безпеки [4].

З позиції глобалізації упередження та нейтралізації зовнішніх загроз, а також участь у нейтралізації внутрішніх загроз економічній безпеці є завданням системи економічної безпеки кожної держави, яке має здійснюватися у координації різних силових структур як цієї країни, так і з відповідними органами інших держав, з якими є такі домовленості.

Світова економічна криза 2008 – 2009 років продемонструвала зміни у світовій економіці, які відбулися в результаті процесів глобалізації, та необхідність перегляду основ забезпечення економічної безпеки національної економіки, інтегрованої у світовий економічний простір. Так, вразливість національних економік перед глобальними загрозами, такими як нестабільність світової фінансової системи, актуалізує проблему мінімізації їх негативних наслідків для кожної країни.

При цьому можливість ефективної протидії зовнішнім загрозам економічній безпеці національної економіки виникає лише за умови внутрішньої збалансованості національних економічних інтересів та здатності вчасно упереджувати внутрішні загрози економічній безпеці.

Аналізуючи міжнародний досвід забезпечення економічної безпеки національної економіки, можна дійти висновку, що формування економічної категорії, а також становлення й активний розвиток науки про економічну безпеку держави – екоестейт (англ. – «economic security of state») розпочалися після розпаду біполярного світу, коли економічна складова почала набувати пріоритетного значення в системі національної безпеки. З того часу дослідження економічної безпеки держави розвивалися паралельно в західноєвропейських країнах і США та в пострадянських країнах. Таким чином, на сьогодні склалися дві школи економічної безпеки: західна й російська.

Головна відмінність у західному та пострадянському підході до забезпечення економічної безпеки полягає в тому, що в західній науковій думці вихідною категорією економічної безпеки як на макро-, так і на мезо- та мікрорівні є зовнішня загроза, тоді як російські науковці виділяють і зовнішні, і внутрішні загрози з акцентом саме на внутрішніх, оскільки тривала дія внутрішніх загроз, які перетворюються на системні загрози, що є надзвичайно актуальним для пострадянських країн з перехідною економікою, робить національну економіку більш уразливою до зовнішніх загроз.

Катализатором потенційних загроз економічній безпеці високорозвинених країн є їх висока ресурсна залежність від країн-партнерів, при цьому в сучасних умовах найбільш гострою є проблема енергозалежності. Виходячи із цього різні країни знаходять різні шляхи розв'язання цієї проблеми: через диверсифікацію джерел сировини, кооперацію країн – імпортерів енергоресурсів, пошук альтернативних джерел енергії, розроблення енергоощадних технологій, економію енергоресурсів, створення стратегічних запасів тощо. У будь-якому разі в країнах з високим рівнем розвитку економіки (США, Японія, країни – члени Європейського Союзу) склався превентивний підхід до забезпечення економічної безпеки держави, найголовнішим і найскладнішим завданням якого є прогнозування та упередження загроз, а не аналіз її негативних наслідків після порушення стану безпеки, що вже відбулося.

Основні заходи з упередження зовнішніх загроз економічній безпеці національної економіки, які реалізуються західноєвропейськими країнами, США та високорозвиненими країнами азійського регіону, наведено схематично на рис. 1. Найбільш небезпечними для економічної безпеки цих країн вважаються раптові зміни ринкової кон'юнктури, так званий «ризик» у ринковій економіці, який є її невід'ємним атрибутом.

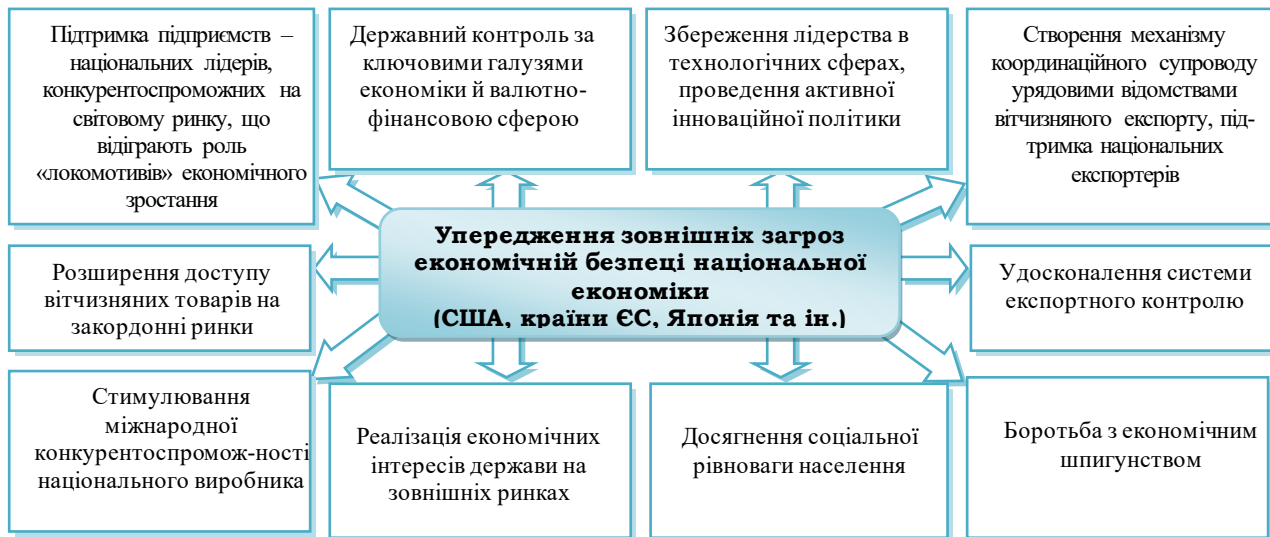

Рис. 1. Пріоритетні завдання національних програм забезпечення економічної безпеки у країнах з розвинутою економікою
Джерело: складено автором

У науковій економічній літературі західних країн оцінювання рівня економічної безпеки держави не проводиться, зокрема не використовуються індикатори економічної безпеки держави та їх порогові значення. Уперше інтегральна оцінка економічної безпеки держави була запропонована російськими науковцями. Такий підхід дістав подальшого розвитку в пострадянських країнах, зокрема й в Україні. Проте в самій Росії до цього часу, на відміну від України, офіційно не затверджено переліку індикаторів економічної безпеки держави та їх порогових значень, а також методики оцінювання рівня економічної безпеки. Це значно ускладнює, а часом і унеможлиблює вчасне виявлення та упередження загроз економічній безпеці, в результаті чого система забезпечення економічної безпеки Росії ґрунтується на ліквідації загроз та негативних наслідків від них.

На основі позитивного досвіду США у сфері гарантування національної безпеки та її фундаментальної складової – економічної безпеки – подібно сформовані системи економічної безпеки у країнах – членах Європейського Союзу з певними національними особливостями.

Відмінною рисою європейського законодавства з економічної безпеки є наявність серед основних завдань політики економічної безпеки зміцнення європейського простору шляхом розвитку євроінтеграції та застосування активної політики сусідства Європейського Союзу з країнами Східної Європи, Південного Кавказу, Центральної Азії й Середземноморського регіону. Кінцева мета забезпечення економічної безпеки в ЄС – це формування повністю інтегрованої Європи з однаковим рівнем життя в усіх країнах-учасниках [5]. При цьому концепція економічної безпеки Європейського Союзу розглядається в контексті економічної безпеки кожної окремої країни-члена ЄС.

Високий рівень економічного розвитку Німеччини та її активна роль у західноєвропейських інтеграційних процесах як головного фінансового донора ЄС безпосередньо впливає на економічну безпеку цієї держави. У Німеччині ключову увагу приділено забезпеченню належного рівня соціально-економічної захищеності населення через диверсифіковану систему соціального страхування. Одна з головних сфер економічної безпеки для Німеччини – енергетична, що пояснюється дефіцитом власних енергоресурсів, що може бути каталізатором ряду загроз економічній безпеці національної економіки. Виходячи із цього пріоритетні напрями економічної безпеки Німеччини, направлені на упередження загроз, на сучасному етапі такі:

- підтримання європейського та світового економічного й соціального прогресу та демократизації суспільства;
- забезпечення свободи торгівлі, розширення ринків збуту й доступу до сировинних ресурсів, у тому числі енергетичних, у рамках справедливої світової економічної системи;
- підтримка цивілізованих ринкових відносин, створення рівних умов для конкуренції, недопущення монополізації окремих галузей і підтримання стабільності національної валюти;
- захист від економічного шпionaжу;
- захист національної економіки від впливу з боку іноземних держав за допомогою введення різного роду обмежувальних і заборонних заходів;

– проведення політики заохочення використання наукомістких технологій і постійне зростання фінансування науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт (НДДКР) для збереження й нарощування науково-технічного потенціалу країни та конкурентоспроможності економіки.

У Франції питання забезпечення національної економічної безпеки розглядаються в рамках концепції національної оборони (*defense nationale*), тому замість терміна «економічна безпека» використовується термін «економічна оборона» (*defense economique*). Головна особливість французького підходу до забезпечення економічної безпеки національної економіки – це виділення ключовим її об'єктом національних підприємств та гарантування їх безпеки в першу чергу через захист комерційної таємниці й технічної інформації, що розглядається як головний елемент системи економічної безпеки Франції в епоху так званого інформаційного суспільства.

Інституційне забезпечення економічної безпеки Франції здійснюється через дворівневу систему. При Міністерстві економіки, фінансів і промисловості створене спеціальне управління, до компетенції якого входять питання, що стосуються координації роботи із забезпечення економічної безпеки, у тому числі організація захисту промислової, транспортної, фінансової й телекомунікаційної інфраструктур країни, збір і обробка даних про стан економіки, забезпечення доступу французьких підприємств до актуальної й своєчасної економічної інформації. На регіональному рівні робота із забезпечення економічної безпеки ведеться через управління, створені при територіальних відділеннях Казначейства із залученням митних служб [6].

Важливий аспект гарантування економічної безпеки Франції, як і в США, це контроль над іноземними інвестиціями в стратегічно важливі галузі національної економіки. Системи контролю за іноземними інвестиціями, на зразок американської, існують у більшості розвинених країн, за винятком Великобританії, Канади і Нідерландів.

У Великобританії, Італії та Іспанії вся державна політика спрямована на захист національних економічних інтересів через розвинену законодавчу й інституційну систему із чітким розподілом компетенції міністерств, відомств і організацій з реалізації нормативних положень економічного розвитку країни та функціонуванням державних служб контролю в економічній сфері. Загрози економічній безпеці поділяють на внутрішні й зовнішні та виконують їх ранжування за ступенем важливості й вірогідністю настання, що дозволяє концентрувати зусилля на усуненні найбільш небезпечних ризиків економічній безпеці національної економіки.

Аналізуючи досвід Іспанії в забезпеченні її економічної безпеки, слід виділити закон «Про вдосконалення й захист національної промисловості», а також закон «Про іноземні інвестиції», в яких визначені пріоритетні для національної економіки галузі, що підпадають під політику протекціоністських заходів держави (митні тарифи, правило «купуй національне», встановлене для державних підприємств, чітка система залучення іноземних технологій). При цьому було визначено сфери, куди іноземний капітал практично не допускався (оборонні об'єкти, засоби масової інформації), сектори економіки з обмеженим доступом іноземного капіталу (туризм, банківська сфера, стратегічні галузі) й відкриті галузі (виробництво продовольчих і споживчих товарів, зокрема автомобільна промисловість) [7].

Характерною особливістю італійської політики забезпечення економічної безпеки національної економіки є її зовнішньоекономічна експансія внаслідок зростання присутності Італії за кордоном шляхом розвитку міжнародної промислової кооперації, захисту інтересів власних виробників на внутрішньому й зовнішньому ринках у рамках міжнародних зобов'язань.

Аналіз досвіду забезпечення економічної безпеки інших країн Західної Європи, таких як Нідерланди, Бельгія, Данія, Люксембург, Швейцарія, показує, що їх основна стратегічна мета у сфері захисту національних економічних інтересів від потенційних загроз полягає у забезпеченні стійкого економічного зростання й модернізації економіки в умовах конкурентної боротьби.

У таких європейських країнах, як Чехія, Румунія, Угорщина, Польща, Словаччина та країни Балтії політика забезпечення економічної безпеки визначена нормативно-правовими актами з національної безпеки (стратегіями, концепціями) й характеризується політичною, економічною й інституціональною трансформацією згідно із західноєвропейськими стандартами. Серед реальних загроз економічній безпеці цих країн Центральної Європи є: економічне відставання регіонів від західноєвропейських країн, труднощі переходу до ринкової економіки, проблеми формування демократичних і ринкових інститутів.

Особливості забезпечення економічної безпеки нових країн-членів ЄС полягають в усуненні системних загроз та упередженні потенційних через реалізацію таких заходів:

- макроекономічна стабілізація й підтримка внутрішньої та зовнішньої стабільності;
- прискорення структурних реформ в економіці, залучення іноземних інвестицій і підтримка малого й середнього бізнесу;
- забезпечення постійного динамічного розвитку економіки та міжнародного співробітництва через ефективне ринкове регулювання в економічній і фінансовій сферах;
- боротьба з організованою фінансово-економічною злочинністю;
- узгодження фінансово-економічного законодавства та державної політики з європейським законодавством;
- ефективне управління трудовим потенціалом для розвитку високотехнологічних галузей промисловості й ін.

Отже, здійснивши аналіз систем економічної безпеки країн з найвищим економічним розвитком, можна дійти висновку, що найбільш ефективними є системи забезпечення економічної безпеки в США, таких країнах Європейського Союзу, як Німеччина, Франція, Великобританія, Італія та Іспанія. Державна політика цих країн зорієнтована на підвищення ефективності національної економіки з одночасним підтриманням високого рівня економічної безпеки держави. Нові країни-члени ЄС, такі як Болгарія, Польща, Румунія, Словаччина, Чехія, Угорщина, вже завершили реформи так званого «першого покоління» і вийшли на завершальний етап реформування системи забезпечення економічної безпеки національної економіки.

Висновки. Спираючись на міжнародний досвід забезпечення економічної безпеки держави існує об'єктивна необхідність уточнення змісту поняття «упередження загроз економічній безпеці національної економіки», яке трактується як процес реалізації уповноваженими органами державної влади та іншими суб'єктами економічної безпеки держави системи заходів, спрямованої на протидію поширенню загроз з метою запобігання їхнього негативного впливу на національну економіку.

Ситуативний підхід до забезпечення економічної безпеки національної економіки, як засвідчує міжнародний досвід, є менш ефективним від підходу, що базується на упередженні та ранньому передбаченні загроз економічній безпеці національної економіки.

Фундаментальні основи системи забезпечення економічної безпеки національної економіки залежать від економічної ситуації та національних особливостей країни. При цьому імплементація позитивного досвіду ефективної протидії деструктивному впливу загроз економічній безпеці національної економіки в країнах з високим рівнем економічного розвитку й високим рівнем економічної безпеки дає можливість сформувати ефективну систему забезпечення економічної безпеки національної економіки в довгостроковій перспективі.

Література

1. Andruseac G. Economic security – new approaches in the context of globalization. URL: https://ceswp.uaic.ro/articles/CESWP2015_VII2_AND.pdf
2. Сак Т.В. Економічна безпека України: поняття, структура, основні тенденції. Інноваційна економіка. 2013. № 6. С. 336-340.
3. Мажула О.В. Критерізація економічної безпеки держави. Економіка та держава. 2015. № 11. С. 126-130.
4. Артюшок К.А. Критерії та індикатори економічної безпеки і збалансованого розвитку регіону. Збалансоване природокористування. 2016. Вип. 3 С. 59-63.
5. Economic security for a better world. URL: <https://www.socialprotection.org/gimi/gess/RessourcePDF.action?ressource.ressourceId=8670>.
6. Наказ Міністерства економіки України від 29.10.2013 № 1277 "Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України". URL: http://www.uazakon.com/documents/date_6s/pg_gewqwi/index.htm
7. Гнилицька Л.В. Аналіз методологічних підходів до оцінки стану та рівня економічної безпеки суб'єктів господарювання. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна. 2011. Вип. 2. С. 46-57.

References

1. Andruseac, G. (2015), "Economic security – new approaches in the context of globalization", available at: [https://ceswp.uaic.ro/articles/CESWP2015_VII2_\\$AND.pdf](https://ceswp.uaic.ro/articles/CESWP2015_VII2_$AND.pdf) (Accessed 15 January 2017).
2. Sak, T. V. (2013), "Economic security of Ukraine: concept, structure, main tendencies", *Innovatsiyna ekonomika*, vol. 6, pp. 336-340.
3. Mazhula, O. V. (2015), "Criteria for economic security of the state", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 11, pp. 126-130.
4. Artyushok, K. A. (2016), "Criteria and indicators of economic security and balanced development of the region", *Zbalansovane prirodokoristuvannya*, vol. 3, pp. 59-63.
5. International Labour Organization (2004), "Economic security for a better world", available at: <https://www.socialprotection.org/gimi/gess/RessourcePDF.action?ressource.ressourceId=8670> (Accessed 20 December 2017).
6. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2013), Order "On approval of Methodical recommendations for calculating the economic security level in Ukraine", available at: [https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731\\$13#Text](https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731$13#Text) (Accessed 18 December 2017).
7. Gnilitska, L. V. (2011), "Analysis of methodological approaches to assessing the state and level of economic security of economic entities", *Naukoviy visnik Lvivskogo derzhavnogo universitetu vnutrishnih sprav. Seriya ekonomichna*, vol. 2, pp. 46-57.

Повні вимоги до оформлення рукопису
<http://journals.khnu.km.ua/vestnik/support.htm>
За зміст повідомлень редакція відповідальності не несе

Підп. до друку 31.10.2019. Ум. друк. арк. 29,44. Обл.-вид. арк. 27,92
Формат 30x42/4, папір офсетний. Друк різнографією.
Наклад 100, зам. №

Тиражування здійснено з оригінал-макету, виготовленого
редакцією журналу “Вісник Хмельницького національного університету”

Редакційно-видавничий центр Хмельницького національного університету
29016, м. Хмельницький, вул. Інститутська, 7/1, тел. (0382) 72-83-63
